دوو زستانەگەشت

فەرهاد شاکەلی
(سوێد)

پێشەکییەکی کورت (نە پێویست بوو من بینووسم و نە پێویستیشە تۆ بیخوێنیتەوە)

ئەمە پەرچدانەوەی دوو هاوینەگەشتەکەی مامۆستا گۆران نییە. ئەگەر باسەکە بخەینە چوارچێوەی لۆگیکەوە، زۆر لە یەکیشەوە دوور نین. بە ڕووالەت هاوین دژی زستانە و سپی دژی ڕەش. بەڵام ئەمە هەموو جارێک ڕاست دەرناچێت. مامۆستا لە هاوینی گەرمی کوردستاندا گەشتی بۆ فێنکستانی هەورامان و قەراخ کردووە، منیش لە سەهۆڵستانی سوێد هەڵاتووم و خۆم گەیاندووەتە گەرمیانی فرانسا و یۆنان. ئەنجامەکان زۆر لە یەکدی دەچن.

فەلسەفەکەی من زۆر ساکار و ئاسانە. ناڵێم ژیان بە فشە بگرە، بەڵام هێندەیش خۆتی پێوە ماندوو مەکە کە دەرفەتت بۆ ژیان خۆی نەمێنێت. لێکدانەوەی ئەمە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی بە لای تۆوە کامە توێکڵە و کامە کاکڵ. خەڵکی دیکە حەزیان لە زۆر شتی دیکەیە. منیش حەزم لە زۆر شتە، بەڵام دوویان (شاز)ی هەموو حەز و ئامانج و ئارەزووەکانمن: سەفەر و کتێب.

هەموو جارێ کە دەگەڕێمەوە بۆ کوردستان دایکم سەر دەکاتە سەرم:

ـ باوکەکەم، کوڕەکەم! تۆ ئەوە بیستوچەند ساڵە لەو وڵاتە دەژییت. بۆ هیچت دیارنییە؟ دە تۆیش وەک ئەو عالەمە بۆ خۆت لێرە خانوویەک بکڕە. بیدەرە کرێ. ئەگەر ڕۆژێکیش خوا کردی و گەڕایتەوە بۆ خۆت تێدا دانیشە.

ـ دایە گیان، خانووم بۆ چییە؟ هەر کاتێکیش هاتمەوە منیش وەک ئەو عالەمە. [پێ دەچێت (ئەو عالەمە)ی ئەو و (ئەو عالەمە)ی من یەک شت نەبن].

ـ ئەوەتا کوڕەکەی (حاجی فلان) هەمووی چوار ساڵە هاتۆتە ئەوێ، ئێستا خانوویەکی کڕیوە یەژی قەسر مەلیکە، خوا پێی ڕەوا ببینێت.

ـ ئەی ئەو هەیەتی و دەتوانێ بکڕێ، من بە چی بیکڕم؟

ـ خۆ تۆیش هەتە. بەڵام تۆ گشتی ئەدەیتە سەفەر و کتێب. هەر کتێب و هەر کتێب. ئەمە چی بوو، نەبڕایەوە؟ کەی ئیشەڵا لە کتێب تێر ئەخۆی؟ نازانم لەم شیعر و کتێبە چیت دەست کەوتووە؟ دە تۆیش بۆ خۆت فێر بە بژییت.

ـ ئاخر دایە گیان، ئەگەر واز لە سەفەر بهێنم و واز لە شیعر و کتێب بهێنم ، ئیتر ژیان چییە؟

بینیت؟ وا دەرنەچوو. وام دەزانی فەلسەفەکەی من ساکار و ئاسانە. دایکم لە فەلسەفەی قووڵ و ئاڵۆزکاوی (ئەو عالەمە) دەگات، کەچی نایەوێت لە فەلسەفەکەی من بگات.

ئەم دوو زستانەگەشتەی لێرەدا پێشکەشیان دەکەم کورتەیەکی ئەو ڕۆژنامچەیەن کە لە کاتی سەفەرەکەدا یا دواتر نووسیومن. لەم تێکستەدا هەموو ئەو بەشانەی باسی کەسوکار و خەڵکی تایبەتە دەرهاوێژراون و تەنیا ئەوەندەم لێ هێشتوونەوە کە گێڕانەوەکە پێویستی پێ بوو. زانیاریی گشتی لەبارەی ئەو وڵاتانەوە کە سەرم داون، دەکرێ لە هەر ئەنسیکلۆپێدیایەک یا سایتێکی ڕەسمیی دەوڵەتەکان خۆیان پەیدا بکرێن. ئەوەی من لێرەدا مەبەستم بوو پێشکەشی بکەم وێنەیەکی ئارایشتنەکراوی ژیانی مرۆڤێکی کورد، نووسەرێکی کوردە لە ئەورووپا

گەشتی یەکەم:
پاریس، ٢٣ - ٣٠ی کانوونی یەکەمی ٢٠٠٣

بۆ دەوروبەری ئەم سەری ساڵە نە خەیاڵی سەفەرم هەبوو، نە بیریشم لێ کردبووەوە. ئێمە زیاتر هاوینان

دەچین بۆ سەفەری دووړودرێژ. ئەگەر بکرایە، بێگومان، سەفەری مانگی دوانزە ناخۆش نییە. خۆشییەکەی لە دوو ڕووەوەیە؛ یەکەمیان دوورکەوتنەوەیە لە سەرما و سۆڵەی سوێد، کە ئیتر چلەی زستانە و بەفر دنیا دادەپۆشێت و دار و بەرد دەیبەستێت. سوێدییەکان زۆریان بە لاوە گرنگە کە جەژنی کریسمەس و سەریساڵیان سپی بێت، واتە بەفر بارییێت. ئەگەر ساڵێک جەژنێکی بێ بەفر بکەن زۆریان پێ ناخۆشە. هۆی دووەمیش ئەوەیە لە وەڕزی و وشکیی شەوی سەری ساڵ ڕزگار ببیت. ئەم شەوی سەری ساڵە بۆ سوێدییەکان گرنگە و جەژن دەگێڕن، ئەگەرچی جەژنگێڕانیشیان لە هی کەس ناچێت، چونکە کەمجار وا ڕێک دەکەوێ کە هەموو ئەندامانی خێزان پێکەوە بن، بەتایبەت ئەو کچ و کوڕانەیان کە لە تەمەنی هەرزەکاریدان. هەر یەکە لەگەڵ (دەنک) و برادەری خۆیدا شەوەکە دەباتە سەر. بە هەر حاڵ ئێمە وەک کورد و موسڵمان زۆر بایەخ بەم جەژنی سەری ساڵە نادەین. جاران کە تازە هاتبووینە سوێد، ئێمەیش چەند ماڵێک کۆ دەبووینەوە و شێوە جەژنێکمان دەگێڕا. بەڵام ئەوە دە دوانزدە ساڵێکە ئەوەیشمان واز لێ هێناوە. من خۆم هەر زۆریش لە مەراسیمی وەها بێزارم و پێم خۆشە ئەو شەوەی سەری ساڵیش وەک هەر شەوێکی دیکە بێت، بەڵام لە وڵاتێکی وەکو سوێددا ئەمە ناکرێ. جارێ هێشتا یەک مانگی تەواوی ممێنێ بۆ سەری ساڵ، ئیدی بازاڕ و دووکان و شار و کۆگاکان بە هەزار چاو دەڕواننە خەڵک و کڕیار و هانیان دەدەن شت بکڕن و دیاری ئامادە بکەن بۆ دۆست و خۆشەویست و خزم و ئاشناکانیان. ئەوجا شەوی سەری ساڵیش، سەعات دوانزدە کە ساڵ دەگۆڕێ (دیارە بە کاتی سوێد) دەبێتە تەقوهۆڕ و هەراومەزات و شایلۆغانێک کە ناچاریت بچیتە دەرەوە، یا بچیتە باڵکۆنێ بۆ تەماشاکردن. هەر ئەو سوێدییانەی کە پێیان وایە بە فڕێدانی بنەجگەرەیەک، یا توێکڵەمۆزێک، تۆ ژینگەی وڵات پیس دەکەیت، ئەو شەوە ملیۆنان کەرەسەی ئاگربازی و فیشەکەشێتە دەتەقێنن و نەک هەر زەوی و زەریا، بەڵکە ئاسمان و هەوای وڵاتەکەیش پیس دەکەن. بەڵام سەرمایەداری ئەمەیان ناو دەنێ خۆشی و جەژن و پێی وایە ئەمە فەرهەنگێکە و دەبێ بپارێزریت و پەرەی پێ بدرێت.

هێشتا حەفتەی یەکەمی مانگی دوانزە بوو، زەریای کچم لە (مالموێ)وە تەلەفۆنی دەکرد و یەک دوو جار دای بە گوێی من و دایکیدا کە با بۆ سەری ساڵ سەفەرێ ڕێک بخەین. زەریایش و هەموو ئەفرادی ماڵیش دەزانن من لە هەموو کەسێ زیاتر حەزم لە گەشتوگوزار و سەردانی وڵاتانە، ئەگەر گیرفان لێ بگەڕێ. هەموو جارێک کە زەریا باسەکەی دەهێنایە پێشەوە، پێم دەگوت بەڵێنی هیچ نادەم، بەڵام هەوڵ دەدەم، بەتایبەتی ئەگەر سەفەرێکی هەرزانمان چنگ بکەوێ، ئەوە چاکە. من دەمزانی زەریا زیاتر حەزی لە سەفەری وڵاتی گەرم و سەر ئاوە، بۆ مەلەکردن. ڕەنگە لەوەیش زیاتر حەزی لە سەفەری سپانیا بێت، چونکە ساڵی پاری لەوێ بردە سەر بۆ خوێندن و زمانەکە دەزانێ. من زۆر گوێم بەوە نەدا، بەڵام مەسەلەی سەفەریشم زۆر بە جددی وەرنەگرت. هەر وا جاروبارێ تەماشایەکی ڕۆژنامەم دەکرد، بەڵکە شتێکی باش و هەرزانم دەست بکەوێ.

ڕۆژێکیان ئاگادارییەکی ڕایانئەیەر (Ryanair)م بەرچاو کەوت. ئەم شەریکەتە بەوە بەناوبانگن کە سەفەرەکانیان زۆر هەرزانە، بەڵام هەندێ وردە زەحمەت و ناخۆشییان هەیە. بۆ نموونە فڕگەکانیان زۆر لە شارەکانەوە دوورن، دەبێ هەمیشە بە قەتار و بە پاس بۆی بچیت، یا ئەوەی کاتەکانیان شەوی درەنگ یا بەیانیی زووە. بێجگە لەوەی کە لە ماوەی سەفەرەکەدا خواردن و خواردنەوە نادەنە ڕێبوارەکان و دەبێ خۆت خواردن بکڕی. ئەمانە. ڕاستت دەوێ، هیچیان زەحمەت و سەختیی ڕاستەقینە نین. هۆیەکی دیکەی ئەوەی سەفەرەکانیان هەرزانن ئەوەیە، ئەم شەریکەیە کارمەند و بارەگا و هەیتوهووتی نییە. تەنانەت بلێتەکەیش هەر لە ڕێگەی ئینتەرنێتەوە دەکڕیت و پارەکەی دەدەیت و لە فڕگە وەریدەگریت. بەمەیش خەرجی و مەسرەفێکی زۆریان لە کۆڵ بۆتەوە. لەوەیش سەیرتر دەڵێن، فڕۆکەوانەکانیان ئەو خوێندکارانەن کە خەریکی فێربوونی فڕۆکەوانین و هێشتا خوێندنیان تەواو نەکردووە. بە هەرزانتر لای ئەمان کار دەکەن. بە هەر حاڵ تا ئێستا نەمبیستووە فڕۆکەیەکی ئەمان کەوتبێتە خوارەوە.

بە کورتییەکەی شەوێ بۆی دانیشتین و بە هۆی ئینتەرنێتەوە بلێتەکانمان داوا کرد و زۆریش هەرزان بوو؛ بۆ چوون و هاتنەوەی هەر پێنجمان، وا بزانم هەمووی کردی سێهەزار، سێهەزار و شتێ کرۆن. هەرزان ئەمما هەرزان، تۆڵەکەی بەهاری پێ ناگات.

ڕۆژی ٢٣ی مانگ لە فڕگەی سکاڤستاوە سوار بووین بۆ فڕۆکەخانەیەک کە نزیکەی سەعاتونیوێک لە خوار پاریسەوەیە. فڕۆکەکە درەنگ دەرچوو. هێشتا نەگەیشتبووینە سەر فرانسا، فڕۆکەوانەکە پێی ڕاگەیاندین کە فڕۆکەکەمان گرفتێکی هەیە و بەداخەوە ناتوانین بچین بۆ پاریس و دەبێ پێشتر لە لەندەن بنیشینەوە. ئەگەر کرا فڕۆکەکە چاک بکرێتەوە و بەردەوام بین، دەنا فڕۆکە دەگۆڕین. بەو ئێوارەیە فڕۆکە خۆی و ئێمەیشی گەیاندە لەندەن و لە فڕگەی ستانسدێت

نیشتەوە. کاریان ڕاست بێت، هەر زوو فڕۆکەیەکی دیکەیان بۆ ئامادە کردین و دیسان کەوتینەوە ئاسمان.

ئەگەرچی بەرنامەیەکی زۆر ڕێکوپێکمان دانەنابوو، بەڵام سێ چوار ڕۆژێ لەسەر یەکە هەر دەچووینە دەرێ و چەند شوێنێکی توریستی و فەرهەنگیمان بە سەر کردەوە. من و زەریا پێشتر قولەی ئایفلمان بینیبوو. وا بزانم خۆم یەکەم جار هاوینی ١٩٧٨ بوو چوومە پاریس و چاوم بە ئایفل و مۆزەی لۆڤر کەوت. چەند جاری دیکەیش چووبوومە پاریس. وا بزانم هاوینی ١٩٩٢یش بوو لەگەڵ زەریا سەری پاریسمان دا. ئەو جارەیش، لە بیرمە، بە هۆی ئەوەوە زۆر جێگە گەڕاین: قولەی ئایفل، مۆزەی لۆڤر، یاریگەی دیزنی لاند و ناوەندی فەرهەنگیی پۆمپیدۆ. هەر ئەو جارە لە پاریسەوە بە قەتار چووین بۆ برۆکسێل. ئەو ساڵە لە پێشبڕکێیەکی ئەدەبیدا شیعرێکم خەڵاتی بەر کەوتبوو. بەو بۆنەیەوە ئاهەنگێکیان ساز دابوو. چووم بۆ ئامادەبوونی ئەو ئاهەنگە، ئەم جارەیش سەری قولەی ئایفلمان دا، چونکە (زریان) و (یار) نەیانبینیبوو.

لە بیرم نییە لەگەڵ (زینەت) بینیبوومان یا نە؟ دەزانم مانگی دووی ساڵی ١٩٨٦ چووبووینە لەندەن، لەوێیشەوە بۆ ماوەی سێ چوار ڕۆژیش سەری پاریسمان دابوو، بەڵام کوێ گەڕاین و کوێ نەگەڕاین، ئێستا چاکم لە بیر نەماوە. ئەوەندە دەزانم سەرێکی ماڵی خانمی (جۆیس بلۆ)مان دا. زەریا ئەو کاتە نزیکەی سێ ساڵان بوو. لە ماڵی خانمی بلۆ کەوتبووە ناو پێڵاوەکان لە پێی دەکردن و تاقی دەکردنەوە. جۆیس زۆر بە پەرۆشەوە باسی دۆکتۆر ئەوڕەحمانی قاسملووی دەکرد. من تا ئەو کاتە دۆکتۆر قاسملووم هەر لە دوورەوە دەناسی، ئەگەرچی لە یەک دوو سەمینارێدا ئامادە بووبووم. وا بزانم هەر ئەو ساڵە بوو، یا ساڵێ دواتر چاومان بە یەکدی کەوت و ماوەیەکی باش پێکەوە دانیشتین. جۆیس وتی کتێبێکی رووسیم پێشانی قاسملوو داوە لەسەر کورد نووسرابوو، زۆر پەلەی بوو بزانێت لەبارەی خۆیەوە چی تێدا وتراوە. هەر بە قسەکانیدا وام هەست کرد جۆیس قاسملووی زۆر خۆش دەوێت. من لەگەڵ جۆیسدا بە ئینگلیزی قسەم دەکرد. ئەو ئەگەرچی کوردناسیشە، بەڵام هێندە کوردی نازانێت کە دەمەتەقێیەکی باشی پێ بکات. لە باسی قاسملوودا وشەیەکی بە کار هێنا، وای پێشان دەدا کە نەک هەر وەک هاوڕێیەک خۆشی دەوێت، بەڵکە ئەولاوەتریش. هەر لەو سەردانەدا چەند شەوێک میوانی ماڵی کاک ئیسماعیل (ئیرەج خانی کەشکوولی قەشقایی) بووین. ئیرەج خان یەکێکە (یەکێک بوو) لە خانە گەورەکانی هۆزی قەشقایی لە ئێران. یەکێکیش بوو لە ڕێبەرانی کۆمیتەی شۆڕشگێڕی حیزبی توودەی ئێران لە دەرەوەی وڵات. ئەمانە لە حیزبی توودەکەی سەر بە سۆڤیەت جیا بووبوونەوە و ماویست بوون. ئیرەج خان لە ناوەڕاستی شەستەکاندا سەری کوردستانی عیراقی دابوو، هەر لەبەر ئەوەیش بوو لەناو ماویستە کوردەکاندا بە کاک ئیسماعیل دەناسرا. دیارە کوردییەکی باشیشی دەزانی. من کاک ئیسماعیلم لە کۆتایی حەفتاکاندا لە شام و بەیرووت ناسی. لە ئەڵمانیایش، لە شاری هامبورگ، دوو سێ جار چاومان بە یەک کەوت. هەر ئەو دەمەیش بوو کە لە سیاسەت دوور کەوتمەوە و ئیدی چاوم پێ نەکەوتەوە. من چووم بۆ سوێد و ئەویش دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئیسلامی گەڕایەوە بۆ ئێران و زۆریش بە دڵگەرمی پشتگیرییان دەکرد. بەڵام هەر زوو ئەوانیش کەوتنە بەر شاڵاوی لێدانی چەپەکان و جارێکی دیکەیش لە ئەورووپاوە سەری دەرهێنابوو. ئەم جارە لە پاریس دەژیا و پەنابەری سیاسی بوو. کاک ئیسماعیل لە سەردەمی چالاکی سیاسیدا چاوی بە سەرۆک ماوزەدۆنگ (ی چین) و ئەنوەر خۆجەی (ی ئالبانیا)یش کەوتبوو. ئەو سەردانەی من دوای حەوت ساڵ هەر وەفایەک بوو بۆ ئەو دۆستایەتییە کۆنەمان.

بە هەر حاڵ ئەم جارە، یەکەم ڕۆژ چووینە تەماشای قولەی ئایفل. لە بەختی ناباشی ئێمەدا ڕۆژەکە هەور و تەم بوو. لەو بەرزاییەوە تەماشای شاری پاریسمان دەکرد، بە ئاستەم شتمان دەبینی. ڕۆژانی دیکە سەری ناوەندی فەرهەنگیی پۆمپیدۆ، کلێسا سپییەکەی سەر گردەکە (ناویم لە بیر نییە) و ئەنستیتووتی جیهانی عەرەبمان دا.

ڕۆژێک چووین بۆ سەردانی کتێبفرۆشییە عەرەبییەکان. لە کتێبفرۆشی، وا بزانم، ئیبن سینا ڕۆمانە تازەکەی سەلیم بەرەکات (دلشاد، فراسخ الخلود المهجورة)م کڕی، هەروەها دیوانی تازەی مەحموود دەرویش (لا تعتذر عما فعلت). لەوێدا شیعرێکی بۆ کورد نووسیبوو، پێشکەشی کردبوو بە سەلیم بەرەکات. خاوەنی کتێبفرشییەکە دیاربوو سەلیمی دەناسی. وتی هیچ دەیبینی؟ گوتم جاروبار. هەندێ باسی کوردمان کرد. وا بزانم هەر لەوێ بوو کتێبێکی چاکم لەسەر تیۆریی (وحدة الوجود)ی ئیبن عەرەبی دەست کەوت. کتێبی دیکەیش لەسەر تەسەوف زۆر بوون، بەڵام بە ڕاستی گران بوون، یا من وام هەست دەکرد زۆر گرانن. سەری دوو کتێبفرۆشی دیکەیشمان دا. دیارە کتێبی چاک و خۆش یەکجار زۆر بوون، بەڵام من بە زۆری بۆ کتێبی تەسەوف دەگەڕام. لەوەیش بترازێ ئەو کاتە زۆرەمان نەبوو بە کاوەخۆ بکەومە ناو کتێبەکان و یەک بە یەکیان تەماشا بکەم.

لە دوا کتێبفرۆشی، خاوەنەکەی گوێی لێ بوو ئێمە لەناو خۆماندا بە زمانێک کە ئەو تێی ناگات، قسە دەکەین و لەگەڵ ئەویش بە عەرەبی، یەکسەر وتی برایان ئێوە خەڵکی کوردستانی عیراقن؟ وتمان چاکی بۆ چوویت، هەوین. هەندێ باسی کورد و عیراقمان کرد. کابرا لوبنانی بوو، کۆڵێ قسەی جوانی کرد. وتی من پێم وایە کورد بەو هەموو ملیۆنەوە دەبێ دەوڵەتی خۆیان هەبێت. ئەوجا عەرەب ئەو هەموو نەوتەی هەیە، با نەوتی کەرکووک بۆ کورد بێت. پێشنیازی ئەوەم بۆ کرد کتێبی (الانسان الکامل)ی عەبدولکەریمی جیلی چاپ بکاتەوە، وتی باشە، بۆچی نا؟ ناونیشان و ژمارەی تەلەفۆن و فاکسی دامێ، بەو هیوایەی زیاتر قسەی لەسەر بکەین. هەروەها وتم دوو سێ کتێبم کراون بە عەرەبی و حەز دەکەم چاپیان بکەم. وتی دەتوانین لەسەر ئەوانیش قسە بکەین.

لە نهۆمێکی ئەنستیتووتی جیهانی عەرەبدا بەشێکی کتێبفرۆشی لێیە و کتێبی چاکیان هەیە. لەوێ کتێبی نووسەرێکی جاپانیم کڕی: نۆبۆئاکی نۆتۆهارا: عەرەب، لە ڕوانگەیەکی جاپانییەوە (العرب، وجهە نظر یابانیە). ئەم کتێبەم پێشتر دەناسی چونکە ڕانانم لەسەری خوێندبووەوە، زۆر بەرزی نرخاندبوو. بێجگە لەوەیش بە لامەوە خۆش بوو کە زانیم نووسەرە جاپانییەکە هەر خۆی کتێبەکەی بە زمانی عەرەبی نووسیبوو، نەک ئەوەی بڵێی تەرجەمەی عەرەبی کرابێت. هێشتا لە پاریس بووم، دەستم کرد بە خوێندنەوەی. هەر زوو تێگەیشتم کە بە ڕاستی کتێبێکی چاکە. نۆتۆهارا خۆی دیارە عەرەبناسێکی ناسراو و گەورەیە. کە کتێبەکەی دەخوێنیتەوە هەست دەکەیت کابرا بە ڕاستی عەرەبی خۆش دەوێ و خزمەتێکی زۆری کردوون. دەیان ڕۆمان و شیعری کردۆتە جاپانی و دەیان لێکۆڵینەوەی لەسەر فەرهەنگ و ئەدەب و مێژووی عەرەب نووسیوە. کەچی لەم کتێبەیدا ڕەخنەی زۆر توند، بەڵام ڕەوا و ڕاست، لە فەرهەنگ و سیاسەتی عەرەب دەگرێت. تۆ کە دەیخوێنیتەوە هەست دەکەیت ئەمە ڕەخنەی دۆستێکە کە دەیەوێ دەستت بگرێ و لەو بارە خراپەی تێی کەوتووی دەرت بهێنێ، نەک ڕەخنەی کەسێک لە دڵێکی پیس و پڕ لە ڕق و کینەوە تیری ژاراویت تێ بگرێ، وەک زۆربەی ڕۆژهەڵاتناسانی ئەوروپایی کە باسی ڕۆژهەڵات و ئیسلام و کورد و عەرەب و ئێرانی دەکەن. ئەم عەرەبناسە، بەڵام عەرەبدۆستیشە؛ ئیسلامناسە، بەڵام دژی ئیسلام نییە. ڕۆژهەڵاتناسانی ئەوروپایی زانستەکەیان، ئیسلامناسی، کوردناسی، عەرەبناسی، ئێرانناسی، بۆ دژایەتیکردنی ئەوانە، واتە ڕێک بۆ دوژمنایەتی ئیسلام و کورد و عەرەب و ئێرانی، بە کار دەبەن، بۆ پیلانگێڕان، بۆ ناوزڕاندن و ڕەشکردن و تەفروتووناکردن و داڕزاندن. نۆتۆهارا لە کاتێکدا ڕەخنەی زۆر توندیان لێ دەگرێ، بەڵام هەرگیز بە نیازی بریندارکردن، یا بە ئامانجی بە نزم پیشاندانی عەرەب و فەرهەنگ و دینەکەیان نانووسێ.

ئەم کتێبە بۆ من، سەرباری ئەو لایەنانەی باسم کردن، دوو لایەنی دیکەیشی هەن کە سەرنجڕاکێش و گرنگن: یەکەم، نووسەر نەک هەر عەرەبناسێکی ئەکادێمیک و تیۆریزانە، بەڵکە زۆر شارەزا و ئاشنای وڵاتانی عەرەبی و فەرهەنگ و سیاسەتیانە. زۆربەی وڵاتە عەرەبییەکان گەڕاوە و بە مانگان و بە ساڵان تێیاندا ژیاوە و خەڵکێکی یەکجار زۆر و جیاواز دەناسێ. ئەو نەک تەنیا ئەکادیمیسیانە عەرەبەکان، بەڵکە بەشێکی زۆری نووسەران و شاعیران و نیگارکێشانیش دەناسێت، بەڵام، لەوەیش گرنگتر، تەنانەت کۆمەڵێ سەرۆکخێڵ و کۆچەر و بەدووی بیابانەکانیش دەناسێت و لەناویاندا ژیاوە. کەواتە کابرا لە خۆیەوە قسە ناکات و ڕەمڵ لێ نادات، بەڵکە خاوەنی ئەزموونێکی قووڵ و فراوان و پانوپۆڕە. لەوەیش بترازێ، ئەو نەک هەر شارەزای زمان و فەرهەنگ و ئەدەبی عەرەبییە، بەڵکە زمانە عەرەبییەکەی تا ئەو ڕادەیە ڕەوانە کە کتێبێکی پێ دەنووسێت و کتێبەکەیش بۆ عەرەب خۆیان دەنووسێت. ڕاستە لە هەندێ ڕستە و وشە و دەربڕیندا تۆ هەست دەکەیت لەنگییەک هەیە، بەڵام ئەمە لە نرخی کارەکەی داناشکێنێ. عەرەبەکان خۆیشیان کە دەنووسن دەیان و سەدان هەڵەی ڕێنووس و ڕێزمان لە نووسینەکانیاندا بە دی دەکەیت. لەمەیشدا نۆتۆهارا زۆر لە ڕۆژهەڵاتناسانی ئەوروپایی جیاوازە. من خۆم بەشێکی زۆری کوردناسانی ڕۆژئاوا دەناسم، بەڵام کەسێکیان تێدا نییە بتوانێ بە ڕێکوپێکی بە کوردی قسە بکات، چ جای بگاتە ئەوەی بە کوردی بنووسێت.

لایەنی گرنگی دووەمی کتێبەکە، بۆ من، ئەوەیە کە ئەو خەوش و ناتەواوی و لەنگی و کەچی و کوورییەی کە نووسەر لە ژیان و فەرهەنگ و سیاسەتی عەرەبدا دەیانبینێ، هەر هەموویان لای ئێمەی کورد، بە زیادیشەوە هەن. واتە ئەگەر عەرەب جارێک دواکەوتوو بن، ئەوا ئێمە دوو جار و پتریش دواکەوتووین. من کە ڕەخنەکانی نۆتۆهارام دەخوێندەوە، ڕێک وام دەزانی باسی کۆمەڵگەی کورد و فەرهەنگی کورد دەکات. لەوەیە ئێمە خۆمان لەبەر هەستی نیشتمانپەروەری، یا نەتەوەپەرستی، هەرچییەکی ناو دەنێی، عەیب و خەوش و لایەنە ناشیرین و دزێوەکانی خۆمان نەبینین، یا ڕەنگە ئەگەر بشیانبینین، نەمانەوێ ڕاستگۆیانە پێیان لێ

بنێین. بریا کەسێکی دیکە، کەسێکی وەک نۆتۆهارا، بهاتایە و ڕێک و ڕەوان کلی بەر چاوەکانمانی ئاشکرا بکردایە. بەداخەوە بێگانەکانی ئێمە یا ناسیۆنالیست و شۆڤێنیست و تەنانەت ڕەگەزپەرستانی دەوروپشتمانن، کە هەڵوێستێکی زۆر دوژمنانە و نەیارانەیان هەیە، یا کوردناسەکانی ڕۆژاوان کە هەموو زانست و شارەزایی و ئاشنایەتییەکەیان هۆیەکە بۆ جێبەجێکردنی سیاسەتی ئیمپەریالیستان و پارچەپارچەکردنی کورد. لە بەختی ڕەشی ئێمەدا کوردناسێکی جاپانی یا برازیلیمان بۆ پەیدا نەبوو، ببێتە دۆستمان و ئەگەریش ڕەخنەی گرت لێمان بۆ هارین و بۆ وردوخاشکردنمان نەبێت، بەڵکە بۆ دەستگرتن و فێرکردنمان، بۆ ئەوە بێت بە ڕاستی خۆمان بناسین.

گەڕانەوەکەمان ئێوارەیەکی درەنگی ٣٠ی مانگ بوو. هەتا گەیشتینە وەستگەی پاسەکان کە بۆ فڕۆکەخانەکە دەچوون شەلاڵی عارەق بووین. کاریان ڕاست بێت پاسێکیان لەبەر ئێمە هێلابووەوە و چاوەڕێی دەکردین. فڕۆکەکەمان درەنگێ دەرچوو. دوای نیوەشەو گەیشتینە سکاڤستای سوێد. نزیکەی سەعات دووی دوای نیوەشەو گەیشتینەوە ماڵ. سبەینێکەی دوایین ڕۆژی ساڵی ٢٠٠٣ بوو. من هەر تەنیا دوو ڕۆژم بە دەستەوە بوو، چونکە دووەم ڕۆژی مانگ و ساڵی تازە دەبوو بچم بۆ یۆنان.

گەشتی دووەم:
ئەسینا (ئەتێن)، ٢-١-٢٠٠٤ تا ٣٠-١-٢٠٠٤

ئەمە سێیەمین جارم بوو دەچووم بۆ یۆنان. بێجگە لەو دوو جارەی پێشوو، زۆر جاریش کە سەفەری وڵاتی دیکەم کردووە، یا بەسەر یۆناندا فڕیوم، یا لە فڕگەی ئەسینا فڕۆکە نیشتۆتەوە بۆ یەک دوو سەعاتێ.

یەکەم جار هاوینی ١٩٩٣ بوو، بە هۆی یەکێتی نووسەرانی سوێدەوە ستیپێندیۆم (بورس)ێکی یەکمانگیم پێ درابوو، بۆ ئەوەی لە ماڵی سوێدی لە شاری کاڤاللا Kavalla بیبەمە سەر. ئەو جارە لە سوێدەوە بە فڕۆکە چوومە شاری تێسالۆنیکی، لەوێیشەوە بە پاس گەیشتمە کاڤاللا. شارێکی بچکۆلە و جوان و دلگیر. لەو مانگەی وەرمگرتبوو، توانیم بیست و پێنج ڕۆژ لەوێ بمێنمەوە. ئەو ماوەیەی لەوێ بووم خەریکی نووسینی لێکۆڵینەوەیەک بووم لەسەر قەسیدەی کوردی، کە هەر یەکسەر دوای گەڕانەوەم لە کاڤاللا، چووم بۆ لەندەن بۆ بەشداری لە کۆنفرەنسی قەسیدەدا، کە ناوەندی لێکۆڵینەوەی ڕۆژهەڵاتی و ئەفریقایی ڕێکی خستبوو، لێکۆڵینەوەکەم لەو کۆنفرەنسەدا پێشکەش کرد و دواتر هەموو لێکۆڵینەوەکان لە کتێبێکی دووبەرگی گەورەدا چاپ کران. لە کاڤاللا، ئەگەرچی کاتەکەی یەکجار خۆش بوو بۆ گەڕان و ڕابواردن و سەر کەناری ئاو چوون، بەڵام بەڕاستی من هیچ تامێکم لێ نەدیت. لە لایێکەوە خەریکی ئامادەکردنی لێکۆڵینەوەیەکی زانستی و ئەکادیمی بووم، کە دەبوو زۆرتر لە ژوورەوە دانیشم و کار بکەم. بەڵام لە لایێکی دیکەیشەوە هەموو بیر و مێشک و خەیاڵم لای برا و خوشکێکم بوو کە لە تورکیا بوون و وایان نیاز بوو لەوێوە دەرچن بۆ سوێد. کارەکەیان کەوتبووە دەست قاچاچچی و بێنەو بەرەیەکی زۆریان بە سەر هاتبوو. ئەنجامەکەیش، بەداخەوە، ئەوە بوو کە دوای یەک ساڵ چاوەڕوانی و دەستی دەستی پێ کردن، ناردنیانەوە بۆ کوردستان. وا دیارە ئەمەیش هەر دەکەوێتە بەر تیۆریی (لە پیاوان دەقەومێ).

ئەو ماوەیەی لە کاڤاللا بووم شێوەژیانێکی زۆر ڕۆتینی و تا ڕادەیەکیش وشک و برینگم دەبردە سەر. بەیانیان درەنگ لە خەو هەڵدەستام. دوای بەرچایی خواردن دەچوومە ژووری کارکردنەکە، چونکە کۆمپیوتەری لێ بوو، دەستم دەکردە نووسین. هەندێ جار دەچوومە کتێبخانەکە و گوێم لە مۆسیقا دەگرت. هەندێ کاسێتی کوردیم لەگەڵ خۆم بردبوو، بەڵام بە زۆری گوێم لە کاسێتێکی تازەی کاک ناسری ڕەزازی دەگرت و لە کاسێتەکەیشدا گوێم لە گۆرانی (نیاز) دەگرت، کە بەڕاستی شاکارێکە بۆ خۆی. ئێستایش دوای ئەو هەموو ساڵە هەر حەز دەکەم گوێی لێ بگرم. بەشێکی جوانی گۆرانییەکە دەگەڕێتەوە بۆ ئەو شیعرە جوانەی مامۆستا گۆران، کە ڕەزازی بە ئاوازێکی جوان خەملاندوویەتی. ڕاستییەکەی من چیرۆکێکی دیکەیشم لەگەڵ ئەم گۆرانییەدا هەیە. وا بزانم پاییزی ١٩٩١ بوو، یا بەهاری ١٩٩٢، لە ئینگلستانەوە بە سەردان هاتبوومەوە بۆ سوێد. ئەو ساڵە لە لەندەن دەژیام و لە زانستگەی لەندەن خەریکی کاری لێکۆڵینەوە بووم. ئێوارانێک کاک ناسر تەلەفۆنی کرد وتی ئەگەر لە ماڵێت دێم سەرێکت لێ دەدەم. کە هات، بە ماشێنەکەی ئەو چووین بۆ پیاسە بۆ دەوروبەری شارۆچکەکانی ژووری ستۆکهۆڵم. جا لە ڕێگا کاسێتێکی دانابوو گوێمان لێ دەگرت. ئەودەم هێشتا (سی دی) وەک ئێستا تەشەنەی نەکردبوو. لەپڕ گوێم لە گۆرانی (نیاز) بوو. هەر بە جارێک ئەبلەق بووم. وتی ئەمە ئاوازێکی کۆنی شاری سنەیە و ئێستا خەریکم دەیکەمە گۆرانی. دوای ماوەیەک ئەم گۆرانییەی لێ دەرچوو کە ئێستا هەیە.

هەندێ ڕۆژ، بەتایبەت ئێواران، دەچووم بۆ ناو شار، بەڵام شار زۆر بچووک بوو. هەندێ شوورا و کۆشکی کۆنی لێ بوو. یەک دوو جارێ چوومە تەماشای. شتێکی سەرنجڕاکێش ئەو جۆگە، یا لوولە، ئاوە دەستکردە بوو کە

بەسەر پردێکدا لە لایەکی شارەکەوە بردبوویان بۆ لایەکی دیکەی شارەکە. ئێوارەیەکیش لە ناوشار گرۆیەکی هونەری کۆمەڵێ گۆرانی و مۆسیقا و هەڵپەڕکێی جوانی میللییان پێشکەش کرد. خەڵکێکی زۆریان لێ کۆ بووبووەوە، منیش تەماشام کردن.

دوو سێ ڕۆژێک پێش گەڕانەوەم، خانمێکی سوێدی هات کە ناسناوەکەی وەک ناسناوی مامۆستاکەم بوو. ئەم خانمەیش نووسەر بوو، دوای تەواوبوونی مانگەکەی من، ئەو دەهاتە جێی من وەک نووسەری وەرگری بورس. بەڵام دیار بوو ویستبووی ماوەیەکی زیاتر لە یۆنان بێت، چەند ڕۆژێک زووتر هاتبوو. دیارە ئەم ڕۆژە زیادانە لەسەر حیسابی خۆی لەوێ دەژیا. کە یەکمان ناسی زانیم کە ئەمە ژنی پێشووی مامۆستایە. دوو سێ جار لەگەڵ ئەم خانمە چووینە دەرێ. جارێک بۆ دوورگەیەک کە بە بەلەم سەعاتێ کەمتر لە کاڤاللاوە دوور بوو. ڕۆژێکیش چووین بۆ هەندێ شار و لادێی سەرووتر. ئەو ناوچانە خەڵکەکەی تێکەڵ بوون، هەم مەسیحی و هەم موسڵمان. لە هەندێ گونددا زۆربەی خەڵکەکە موسڵمان بوون و لە لایەن خەڵکی ناوچەکەوە بە تورکیش دەزانران. لە دێیەک ویستم خۆم هەڵنێم و جوانی و چاکی مزگەوت پێشانی ئەو خانمە بدەم، بەڵام بەداخەوە شەرمەزار بووم، چونکە دەرگای مزگەوت داخرابوو. کەچی کاتێ لەوێوە چووین بۆ کڵێسایەک، نەک هەر دانەخرابوو، زۆریش جوان و فێنک و خۆش بوو، ئاوی ساردیشی لێ بوو بۆ خواردنەوە.

کە لە ماڵەوە دەبووم بە زۆری خەریکی خوێندنەوە دەبووم، بەتایبەتی شەوان هەتا درەنگێ دادەنیشتم. هەر ئەو ماوەیەی من لەوێ بووم کۆمەڵێ گەنجی نۆروێژی هاتبوون، خەریکی لێکۆڵینەوەی ئارکیۆلۆگی بوون. ئەمانە ڕۆژانە دەچوونە دەرەوە و کە ئێوارە دەهاتنەوە کۆمەڵێ بەرد و چەویان لەگەڵ خۆیان دەهێنایەوە و بە هەموویان تێی دەورووکان. ئەوجا بەردەکانیان دەکردنە کۆمەڵی ورد ورد و دەیانخستنە ناو کیسە و پریاسکەی نایلۆنەوە و هەندێ حەرف و ژمارەیان لەسەر دەنووسین. هەندێ ئێوارە کە دەهاتنەوە هێندە برسی و ماندوو دەبوون کە تاقەتی ئەوەیان نەبوو خواردنێ بۆ خۆیان لێ بنێن. یەک دوو جارێ من لە چێشتەکانی خۆم بەشم دان. هەروەها کچ و کوڕێکی نیگارکێشی لێ بوو، سوێدی بوون. ئەمانە لەو ماڵە یەکتریان ناسیبوو، بەڵام هەر زوو دڵدارییەکی سوێدییانەیان دامەزراند کە وەک سیغەی شیعەکان دەهاتە پێش چاوم. ئەمجا پیرەمێردێکیش هات، نووسەر و ڕۆژنامەگەر بوو؛ سەرنووسەری گۆڤاری کۆمەڵی بڵاوکردنەوەی زانیاریی سێکسی بوو. سەرپەرشتکاری (ماڵی سوێدی) کابرایەک بوو، ساڵانێک لە یۆنان ژیابوو. وا پێ نەدەچوو کە هیچ پێوەندییەکی بە فەرهەنگ و خوێنەوارییەوە هەبێ. جاروبار لەگەڵ ئەم چوار پێنجە ئێواران دادەنیشتین و هەندێ قسە و باسمان دادەمەزراند، بەڵام ئەمە هەمووی وا بزانم دوو یا سێ جارێ ڕووی دا.

سەفەری دووەمی یۆنانم وا بزانم هاوینی ١٩٩٧ بوو. ئەو جارە هەموومان پێکەوە بۆ هاوینەگەشتێ چووین بۆ دوورگەی (کرێت). ئێستا لە بیرم نییە چۆن بوو ئەوێمان هەڵبژارد، بەڵام دەزانم منداڵەکان پێیان خۆش بوو. ئەو سەفەرەمان بۆ دوو حەوتوو بوو. هەر لە سوێدەوە ماڵێکی کەنار زەریامان ڕێک خست کە بیرۆی بلیتفرۆشییەکە خۆیان لەگەڵ بلیتەکەدا دەیاندا بە کرێ. هێشتا سەفەرمان نەکردبوو، کاک خەبات عارف پێی وتم کە ئەوانیش هەر لەو ماوەیەدا. چەند ڕۆژێ زووتر یا درەنگتر، لەوێ دەبن. ئەمەم پێ خۆش بوو، چونکە هەبوونی هەندێ دۆست و ئاشنا خۆش بوو، بۆ خۆیشمان و بۆ منداڵەکانیشمان. ئێمە بەم جۆرە سەفەرانە ڕاهاتووین. بەشێکی زۆری کاتی مرۆڤ لەو کەنار ئاوە بەسەر دەچێت، بە مەلەکردن و خۆدانە هەتاو. کە لەوێیش نابیت، یا دەچیتەوە ماڵ بۆ خواردن لێنان، یا بۆ ناوشار بۆ کڕینی شتومەک و تەماشاکردنی کۆگا و دوکان و خەڵک و ناوجادە.

ئەو دوو حەفتەیەی (کرێت)مان هەر بەو شێوەیە بردە سەر. شتێکی گرنگ و سەرنجڕاکێش نەبوو. ئەو خانووەی تێیدا دەژیاین لە شێوەی هۆتێلێکی بچکۆلەدا ڕێک خرابوو. نزیکەی ٨ - ٩ ژوورێکی هەبوو، یەکجار لە ئاوەکەوە نزیک بوو. هەر هەمووی ٤٠-٥٠ مەتر لێیەوە دوور بوو. ڕێگەی نێوان ماڵەکە و زەریا بەشێکی خۆڵ و قوڕ بوو. لەوە بە دوا چەوڕێژ کرابوو. ئێمە دوو ژوورمان هەبوو. یەکێکمان کردبوو بە ژووری کۆبوونەوە و دانیشتن، ئەوی دیکەیش بۆ لێنانی خواردن. بەڵام شەوان لە هەردوو ژوورەکە دەخەوتین؛ منداڵەکان لەولا و ئێمەیش لە ئەمی دیکە. کێشەیەکی ناخۆش ئەوە بوو، لەبەر ئەوەی ژوورەکان بە تەنیشت یەکەوە بوون و هەر یەکەیان دەرگای سەربەخۆی خۆی هەبوو، هەمیشە لەنێوان ئەم دوو ژوورەدا لە هاتوچۆدا بووین. دەرگاکانیش چونکە با هەبوو، زوو زوو پێوە دەدران و ئەو پێوەدرانەیش زۆر بەهێز بوو، وات دەزانی دەرگاکە دەشکێ. لەوەیش خراپتر کە دەرگا پێوە بدرایە، بە کلیل نەبووایە نەدەکرایەوە. لە بەدبەختی ئێمەیش ژنەی خاوەن هۆتێل، هەتا بڵێی تووڕە و گرژ و مۆن و شەڕانی بوو. لە بچووکترین نارێکی هەڵدەچوو. دەبوو دەنگی دەرگا نەیەت، نابێ منداڵ زۆر فرتەفرت بکەن، بە پێی قوڕاوی نەچنە ژوورەوە و دەیان قانوونی سەیر و سەمەرە کە بۆ توریستێک بیەوێ خۆشی بگوزەرێنێ و هەست بە ئازادی و بەرەڵایی بکات، نەک

هەر ئاسان نەبوو، بەڵکە زۆریش ئاستەم و ناخۆش بوو. ڕۆژێکیان وا بزانم منداڵەکان کلیلیان لە ژوورەوە بە جێ هێڵابوو، دەرگاکەیش داخرابوو، نەدەکرایەوە. ئەمە گرفتێکی گەورەی دروست کرد. لە ژوورەکەی تر من لەسەر جێگەکەم پاڵ کەوتبووم، پیرەژن هات ئەو گرفتە چارەسەر بکات. من زۆر تووڕە بووم. داوای کلیلی کرد، منیش بە جۆرێ بۆم فڕێ دا، ئەگەر بەری بکەوتایە، ڕەنگە ئازاری پێ بگەیاندایە. ئیتر لەو ڕۆژەوە پیرەژن فزەی بڕا و لەگەڵ ئێمە نەیدەوێرا شاتەشات بکات.

ماڵی کاک خەبات لە هۆتێلێک بوون لە سەرووی ناوچەکەی ئێمەوە. جێگەکەیان لە ئاوەکەوە دوور بوو، بەڵام باش بوو لەناو هۆتێلەکەیاندا هەستێلێکی مەلەوانی هەبوو، منداڵەکانیان دەیانتوانی مەلەی تێدا بکەن. ئەوان یەک دوو جارێ هاتن بۆ لای ئێمە و ئێمەیش پێم وایە جارێ، دوو جار سەرمان لێ دان. ڕۆژێکیان پێکەوە چووین بۆ شار (لەبیرم نەماوە، نازانم خانیا بوو یا شتێکی دیکە) بۆ کڕینی شت. من ٧-٨ کیلۆ حەڵوای ڕاشیم کڕی. کە لە دوکانەکە دەهاتمە دەرێ، کاک خەبات بە کامێرای ڤیدیۆ وێنەی گرتووم بە کیسە حەڵواوە.

ڕۆژانە کە دەچووینە قەراغ ئاوەکە، دەیان دەسگێڕ و وردەفرۆش و خەڵکی دیکە دەهاتن و دەچوون. یەکێ لەو شتانەی سەرنجی ئێمە (بەتایبەت منداڵان)ی ڕاکێشابوو یارییەک بوو لەناو ئاوەکەدا دەکرا. ڕاستییەکەی یاری نەبوو، بەڵکە جۆرێ سەرچڵی و وەرزشی سەخت بوو. لە تەختە بنکەیەکیان دروست کردبوو چوار پێنج مەترێ بەرز، یەک یا دوو کەس دەچوونە سەری و لەوێ دەچوونە ناو شتێکەوە لە دەرپێ دەچوو، واتە قاچت تێوە دەکرد و سەرەوەی بە کۆمەڵێ پەتی سەخت و بتەو بەسترابوو بە چادرێکی گەورەوە کە لە شێوەی کۆلارەیەکی گەورە دروست کرابوو. لە خواریشەوە، لەناو ئاوەکەوە کابرایەک بە بەلەمێکەوە ڕاوەستابوو کە کۆلارە گەورەکەی پێوە بەسترابوو. کە بەلەمەکە دەکەوتە گەڕ و زۆر خێرا دەچوو، کۆلارەکە دەچوو بە ئاسماندا و ئەو یەک یا دوو کەسە وەک ئەوەی لەو ئاسمانە لەسەر کورسییەک دانیشتبن، وا بوو. دوای دە دەقیقە سووڕانەوە بە ئاسماندا بەسەر ناوچەکەدا، کابرا بەلەمەکەی خاو دەکردەوە و لە ناوەڕاستی ئاوەکەدا ڕایدەگرت و کۆلارەکەیش، کە ئیدی بای بەهێز لە ژێرەوە هەڵینەدەگرت، لەناو ئاوەکەدا دەنیشتەوە. ڕۆژێکیان من و زریان هەر بۆ تەماشا چووینە سەر بنکەکە. نازانم چۆن بوو لەوێ هات بە سەرماندا بڕیارمان دا سوار بین. من بەڕاستی زۆر دەترسام بەڵام لەبەر زریان حەزم نەدەکرد بڵێم با واز لەم یارییە بێنین. هەر جۆرێ بوو، سوار بووین و چووین بە ئاسماندا. کە لەو ئاسمانە تەماشای ئەملا و ئەولای خۆمانم دەکرد هەر چۆڵایی و هەر بۆشایی بوو، ئێمەیش بە دوو سێ پەت بەسترابووین بە کۆلارەکەوە، خواریشمان زەریایەکی سەوزی مەیلەو ڕەشی قووڵ بوو، کوڕم دەویست ترسی نەچێتە دڵەوە. منێکی گەرمیانی پەروەردەی ئەو دەشتی شاکەلە، ئێستا بچیت بە ئاسماندا و خواریشت زەریای ناوەڕاست (مێدیتێرانە) بێت، دە وەرە زارەترەک مەبە. ڕۆح لە جێیەکی سەختدایە و دەرناچێ. لە دابەزینیشدا لەو ناو ئاوە قووڵە، دیسان ترسێکی گەورە بوو، بەڵام هەرچۆنێک بوو ئەو جارە ڕزگارم بوو.

گرفتەکە ئەوە بوو کە دەمزانی ئێستا ئیتر زەریای کچیشم داوای ئەمەم لێ دەکات و دەبێ لەگەڵ ئەویش ئەم سەفەرە پڕ مەترسییە دووبارە بکەمەوە. جاری یەکەم لەبەر ئەوەی نەمدەزانی ترسەکە چۆنە و چی ڕوو دەدات، کەمتر هەستم پێ دەکرد، بەڵام ئێستا کە ئەزموونم هەبوو زیاتر دەترسام. خوای من و تۆ کردی دوو سێ ڕۆژ لەسەر یەکە هەر ڕێک نەکەوت. ئیتر یا بای زۆر بەهێز و قایم بوو، یا کابرای کۆلارەوان نەدەهات. هەر جارێ هۆیەک هەبوو. بەڵام ترسەکەم هەر لە دڵدا بوو کە تووش دەبمەوە. هەر وایش بوو، تووش بوومەوە. ڕۆژێک کابرا پەیدا بووەوە، ڕۆژەکەیشی خۆش بوو، زەریایش لە جاران زیاتر حەزی دەکرد ئەو سەفەرە ئاسمانییە بکەین. ناچار ملم دا و پێکەوە سواری پیرە کۆلارە بووین. بەڵام هەتا چووینە ئاسمان و هەتا گەڕاینەوە لە ترسانا خەریک بوو دڵم بوەستێ.

ئەوە چیرۆکی دوو سەفەری پێشووم. ئەم جارەم دەمویست لەوانەی جارانم جیاواز بێت. لەبەر ئەوە مانگێ، مانگ و نیوێ پێشتر من بڕیارەکەی یەکێتی نووسەرانم پێ گەیشتبوو و دەمزانی دەتوانم سەرتاسەری مانگی یەکەمی ساڵی تازە لە ئەسینا بم، هەوڵم دا نەخشەیەک دابنێم و لەوێ هەندێ کاری باش ئەنجام بدەم و چوونەکەم بەرهەمێکی هەبێت. دەمویست هەندێ لەو نووسینانەم کە لە ڕابوردوودا دەستم بە نووسینیان کردبوو، بەڵام بۆم تەواو نەکرابوون، لە یۆنان سەرلەنوێ دەستیان بۆ ببەمەوە و تەواویان بکەم، یا هەر نەبێ شتێکیان لێ زیاد بکەم و ڕێکیان بخەم. هەروەها وام نیاز بوو چیرۆکێک (کتێبێک) لەبارەی ژیانی نیلسۆن ماندێلاوە بکەم بە کوردی. بێجگە لەوانەیش هەشت نۆ کتێبی باشم لە کتێبخانەی نوبێل وەرگرتبوو تا لەوێ بیانخوێنمەوە. بەکورتی وام دانابوو ئەو ماوەی مانگەی ئەسینام بە جۆرێ ببەمە سەر کە بەرهەمێکی باشم هەبێ.

دوای گەڕانەوەمان لە پاریس، دوو ڕۆژ لە ماڵ بووم و ڕۆژی دواتر، واتە دووی مانگ، دوای نیوەڕۆیەکەی چووم بۆ فرگەی ئارلاندا، بۆ ئەوەی بە هێڵی ئاسمانیی

سووریا بچم بۆ ئەسینا. دەوروبەری سەعات هەشتی ئێوارە گەیشتمە فڕگەی ئەسینا. تاکسییەکم گرت بمگەیێنێتە ئەو شەقامەی ماڵەکەی لێ بوو، خانووی ئانیارا ڤالگرێن، کە یەکێتی نووسەرانی سوێد دەیبیا بە ڕێوە و لە ساڵێکدا نۆ مانگی تەرخان دەکات بۆ نووسەران، هەر مانگێ نووسەرێک بچێت لەوێ بژی و خەریکی کاروباری ئەدەبی خۆی بێت. هەروەها ژوورێکیشیان داناوە بۆ ڕۆژنامەنووسان، بەڵام ڕۆژنامەنووسەکان بۆ ماوەی دوو حەفتە لەوێ دەبن. بە دەم ڕێوە لەگەڵ شۆفێرەکەدا کەوتینە قسەکردن. دەیگوت ئەم پارەی یوورۆیە زیانێکی زۆری لە ئابووری وڵاتەکەمان داوە. جا ڕاستیشی دەکرد، چونکە من کاتی خۆی چوومەتە ئیتالیا و پاریش دیسان چووم و بیستوپێنج ڕۆژ لەوێ ژیام. ئێستای ئیتالیا لەگەڵ جارانی جیاوازییەکی گەورەم هەست پێ کرد؛ هەموو شت دوو هێندە و سێ هێندە لە جاران گرانتر بووە. لە ڕێگا جاروبار جێگا دیارەکانی پێشان دەدام. وا بزانم بیست بیست و پێنج دەقەی پێ چوو تا گەیشتینە ئەو ناوچەیە. وتم پێشتر بمبەرە هۆتێلی ئاوستریا. دەبوو کلیلەکانی ماڵەکە لەوێ وەربگرم و دەمزانی لەوێوە ماڵەکە هەموو ١٠-١٢ هەنگاوێکە. لە بەر دەرگای هۆتێلەکە ڕاوەستا. چووم کلیلەکانم وەرگرت و هاتمەوە و دیسان کەوتەوە ڕێ. هەرچەندە وتم نزیکە و پێویست ناکات، سوودی نەبوو، وتی دەبێ هەر بتگەیێنمە ئەو ناونیشانەی دەتەوێ.

گەیشتینە بەردەم پێپلکەکان، دەمزانی دەبێ لەوێوە سەر بکەوم، بەڵام کابرای شۆفێر وتی نا، لەو پشتەوە دەبێ ڕێگەی دیکە هەبێ. بە دەوری ماڵەکەدا وەرچەرخا، بەڵام هەر نەماندۆزییەوە. دابەزی و تەماشەیەکی پلیکانەکەی کرد، ئەم جارە لە سەرەوە بۆ خوارێ. ناوی جادەکە خۆی بوو، بەڵام یەک دو ژمارەیەک گەورەتر. کەواتە لە خوارەوەیە و ئیدی دەبێ هەر بە پێ بۆی بچم. جانتاکەمم هێنایە خوارەوە. پارەی تاکسییەکە، وەک ژمێرەرەکە نووسیبووی، پێم وایە ١٢-١٣ یوورۆیەک بوو، کەچی کابرا وتی دەبێ بیست یوورۆ بدەی. وتم بۆچی بیست؟ وتی ئاخر لە فڕگە زۆر چاوەڕێم کردووە و هەندێکیش وەک دیاری. پارەکەم دایێ و وردە وردە بە پلیکانەکاندا چوومە خوارێ بۆ بەردەم دەرگای چلوچوار. چوومە ژوورەوە. دیار بوو کەسی لێ نەبوو. ژوورەکەی خۆمم دۆزییەوە و جانتا و کتێب و شتەکانم ڕێک خست و بە ناو ماڵەکەدا کەوتمە گەڕان بۆ ناسین و ئاشنابوون. جێگەیەکی سادە و بچکۆلە بوو. هەمووی سێ ژوور و سەرشۆرێک و ئاودەستێک و مەتبەخێک و ژوورێکی بچکۆلەی دانیشتن بوو. هەستم کرد سەرم دێشێ و چاو و لووتم ئاو دەکەن. هێشتا لە سوێد بووم هەستم بە نەخۆشی دەکرد، بەڵام وا دیارە ئێستا ڕوو لە زیادبوون بوو. چوومە خوارەوە بۆ ئەوەی دووکانێ بدۆزمەوە. بە پلیکانە درێژەکاندا بەرەوخوارتر داکشام، دووکانێکی بچکۆلەم دۆزییەوە و هەندێ ئاو و کێکم کڕی. دەمویست نان بکڕم، بەڵام دووکانی دیکەم نەدۆزییەوە. وتم جارێ بۆ ئەمشەو ئەمە بەسە. ئەو یەک دوو ڕۆژەی دواتر هەر زیاتر ڕووەو خراپی چووم. شەوان سەرێشە و هەموو کاتێکیش چاو و لووتم ئاویان لێ دەچۆڕا. خۆیشم نەمدەزانی چی بکەم. وردە وردە هەستم بە بێهێزی و ژانی ئەژنۆ و پشتیش دەکرد. دەمزانی نەخۆشم، بەڵام وتم هەڵامەتە، هەمووی دوو سێ ڕۆژە و چاک دەبمەوە.

شەوان ئەگەرچی هەموو ئێش و ئازارێک ڕووی تێ دەکردم، دیسانیش هەر حەزم دەکرد کتێب بخوێنمەوە. دوو ڕۆمانی (پاولۆ کۆیلۆ)ی برازیلیم لەگەڵ خۆم بردبوو: ئەلکێمیست (کیمیاگەر) و شەیتان و خانمی پریم. بەڕاستی هەر کە دەستم کرد بە خوێندنەوەی ئەلکێمیست، یەکسەر هەستم کرد ئەمە نووسەرێکی جیاوازە و زۆریش بەتوانایە. من ڕۆمان زۆر دەخوێنمەوە، بەڵام زۆر جاریش کە ڕۆمانی ئەوروپایی دەخوێنمەوە، یا هی عەرەبی، وا هەست دەکەم هەموویان هەر وەکوو یەکن. بەڵام کۆیلۆ هەر لە سەرەتاوە جیاواز بوو. وا بزانم ڕۆمانەکەم بە دوو شەو تەواو کرد، بەڵام چ دوو شەوێک بوو؟ سەرم خەریک بوو دەتەقی، ناوچەوانم دەتگوت ئاگری تێ بەر بووە. چاوم لە پەسادا ئاوی پێدا دەهاتە خوارەوە. کۆمەڵێ دەستماڵی کاغەزینم لە خۆم کۆ کردبووەوە، بەڵام هەر بەشی نەدەکرد. تا درەنگێ خەوم لێ نەدەکەوت. ناچار حەبم دەخوارد، بەڵام دیسان سوودی نەبوو. جاروبار چاوم دەچووە خەو، خەونی وا سەیر سەیرم دەبینی. وام هەست دەکرد لەناو سەرمدا شەڕێکی گەورەی پڕ لە چەک و فڕۆکە و بۆمب ڕوو دەدات. ئێش و بێخەوی و ماندووبوون بە جۆرێ بڕستیان لە بەر دەبڕیم کە ئیتر دەمەو بەیان خەوم لێ دەکەوت.

ئەم بەزمە چەند ڕۆژێک بەردەوام بوو. لەو ماوەیەدا وام بە سەر هاتبوو کە زۆر بە زەحمەت دەمتوانی خواردنێ، یا چایێ، قاوەیێ لێ بنێم. نەمدەتوانی بچمە دەرەوە بۆ کڕینی نان و میوە و پێویستی دیکە. وردە وردە هەستم کرد کە بەم جۆرە ناکرێ بەردەوام بم، دەبێ سەری پزیشک بدەم. شەوێ تەلەفۆنی دۆستێکم کرد، گوتم ئەگەر سبەی لەگەڵم بێی بچینە لای دۆکتۆر. ڕۆژی هەشتی مانگ، دوای نیوەڕۆیەکەی هات. دوای نانخواردن بە مێترۆ چووین بۆ مەیدانی سینتاگما. پارلەمان و وەزارەتی دەرەوە و ئەو شتانەی پێشان دام، بەڵام من لە بارێکدا نەبووم گوێ بەو شتانە بدەم. خوا خوام بوو تاوێ زووتر بگەمە لای دۆکتۆرێک و شتێکم بۆ بکات و لەم ئازار و سەرێشە و بێهێزییە ڕزگارم بکات. چووین بۆ نەخۆشخانەیەک، بەڵام دەبینم ئەو پاکە نییە کە من لە سوێد پێی ڕاهاتووم و ئەوجاریش نزیکەی حەفتا هەشتا کەس لە پێش منەوەن و چاوەڕوانن چاویان بە دۆکتۆر بکەوێت. ئەمە نەخۆشخانەی دەوڵەتی بوو. وتم ئەگەر لێرە ڕاوەستم خراپترم بە سەر دێت، هەڵستە با بڕۆین بۆ کلینیکێکی تایبەت. سواری تاکسییەک بووین، بردینی بۆ کلینیکێ. ناوی خۆمان نووسی و دوای تاوێ دۆکتۆر خانمێکی ئێسک سووک هات و بردینی بۆ ژووری

کارەکەی خۆی، کۆمەڵێ پرسیاری لێ کردم. بە ئینگلیزی قسەمان دەکرد، بەڵام لەبەر هاوڕێیەکەی من جاروبار دەیکرد بە یۆنانی. وتی دەبێ بە تیشکی ڕۆێنتگەن وێنەی سینگ و دەموچاوت بگرن. چووین بۆ بەشی ڕۆێنتگەن و ئەو وێنانەیان گرت. کە هاتینەوە بۆ لای دۆکتۆر خانم، وتی تۆ هەم ئینفلوێنزاتە و هەمیش سینۆز (ئاوسانی کونی چاو و لووت) کە بە عەرەبی پێی دەڵێن (جیوب انفیە). ئێ چار چییە؟ وتی دەبێ ئەنتیبایۆتیک وەربگری بۆ ئەوەی ڕزگارت ببێت. زۆر چاکە، تۆ چۆن دەفەرموویت، ئەمن لە خزمەتتدام (سا فەرموو، سەبر بێ بە فیدای خاکی بەری پێت). ڕەچێتەی بۆم نووسی و چووینە دەرەوە. لە دەرمانخانەیەک حەبەکەمان کڕی. لەوێوە گەڕامەوە بۆ ژوورەکەی خۆم. ئیتر لەو ئێوارەیەوە دەستم کردە خواردنی حەبەکان. دەبوو بە ڕێکوپێکی هەر هەشت سەعات جارێک دانەیەکی لێ بخۆم. پاکەتەکە دوانزدە حەبی تێدا بوو، کەواتە بەشی چوار ڕۆژ بوو.

دۆستێکم، کە کوردی سوورییە، بانگهێشتنی کردبووم و ڕۆژی شەممەی دانابوو بچم بۆ ماڵیان. کە چووم کوڕێکی کوردی تورکیایشی لەبەر من بانگ کردبوو. پێشتر ئەو دۆستەم بۆی باس کردبووم کە ئەو کوڕە زمانزانە. باسی منی بۆ ئەویش کردبوو، وتبوی حەز دەکەم بیبینم. دەی چاکە. کابرا هەر دانیشتم و دانەنیشتم دەستی کردە پرسیارکردن لەسەر زمان و وشەی کوردی و ئێتیمۆلۆگی ئەم وشە و ئەو کردار. ئەوجا وەک بڵێی من تاقی بکاتەوە، پرسیاری وشەیەکی دەکرد و منیش بە دووردرێژی وەرامم دەدایەوە. دوا بە دوای وەرامەکەی من، ئەو دەستی دەکردە ڕوونکردنەوەی دیکە. بەڵام چ ڕوونکردنەوەیەک؟ شتی سەیر و سەمەرە. کابرا، وەک هەموو کوردێکی تورکیا، بیر و عەقڵ و مێشکی بە بیر و فەلسەفە و ئاوەزی تورک و کەمالیزم داگیر کراوە. فڕی بەسەر زمانی کوردییەوە نییە و هەموو شتێک بە چاویلکەی تورکی تەماشا دەکات. تا درەنگێ دانیشتین. قسە و باسمان زیاتر لەسەر کورد و ئەمریکا و عیراق و پاشەڕۆژی کوردستان بوو.

دوای چوار ڕۆژ بەکارهێنانی حەب، وردە وردە هەستم بە چاکبوونەوە دەکرد و ئیدی نەمدەویست ئێرە بە جێ بهێڵم و سەفەرەکەم لە ناوەڕاستدا ببڕم. وتم وا چاکە بمێنمەوە، نەک بچمەوە بۆ سوێد و جارێکی دیکە بێمەوە. بەڵام دیارە بەشێکی باشی ماوەی مانەوەکەم ڕۆیشتبوو، چونکە هەتا ١٤ و ١٥ی مانگیش هەر هەستم بە نەخۆشی و لاوازی دەکرد. دوای چاکبوونەوەم دەمویست دەست بە کار بکەم، بەڵام وام هەست دەکرد کاتێکی ئەوتۆم بە دەستەوە نەماوە و ئەو هێز و توانستەیشم نەبوو دانیشم سەرومڕ کار بکەم. لەوەیش بترازێ، گرفتی گەورەی من هەمیشە ئەوەیە کە زیاتر حەزم لە خوێندنەوەیە، کەچی کەمتر ئارەزووی نووسینم هەیە. ئەگەرچی من لە سوێدەوە بەو خەیاڵەوە هاتبووم کە کۆمەڵێ کار ئەنجام بدەم، بەڵام دیار بوو هیچیانم بۆ جێبەجێ نەدەکرا. پار کە لە ئیتالیا بووم ڕۆژنامچەی ئەو سێ حەفتەیەی ئەوێم بە ڕێکوپێکی نووسیبوو، بەڵام دەبوو پاکنووسی بکەم. لێرە دەستم بەو کارە کرد. هەر ڕۆژێ دوو یا سێ لاپەڕەم لێ پاکنووس دەکرد و باش بوو ئەو کارەم لە کۆڵ کردەوە. وا بزانم شەوێکیش دوو لاپەڕەم لە کتێبەکەی ماندێلا تەرجەمە کرد. ئەمانە کارێکی ئەوتۆ نەبوون، بەڵام دیسانیش شوکرانەی دەویست.

کۆمەڵێ کتێبم لەگەڵ خۆم هێنابوو. دوو ڕۆمانەکەی (پاولۆ کۆیلۆ)م هەر زوو خوێندەوە. ئەوجا کەوتمە وێژەی ئەوانی دیکە. دیوانە تازەکەی مەحموود دەرویشم خوێندەوە. شیعرێکی بۆ کورد نووسیوە و پێشکەشی کردووە بە سەلیم بەرەکات. دەرویش کاتی خۆیشی شیعرێکی جوانی بۆ کورد نووسیبوو، بەڵام کە ئیسرائیلی بە جێ هێشت و لەگەڵ برا عەرەبەکانی دنیای عەرەبدا شاد و شوکر بوونەوە، لێی پاشگەز بووەوە. کە سەرجەمی شیعرەکانی چاپ کرد ئەوە یەکێک بوو لەو شیعرانەی لێی دەرهاوێشتبوو. ئەوەیشی ڕاگەیاندبوو، ئەو شیعرانەی دەرهاوێژراون بە بەرهەمی خۆی نازانێ. ئەودەم ئەو شیعرەی مەحموود ویردی سەر زمانی هەموومان بوو. بەڕاستی شیعرەکەیش جوان بوو، دیار بوو لە دڵەوە نووسیبووی. ئێستا کە هەمدیس کوردی بە یاد کردۆتەوە، وا پێ دەچێ جۆرە هەلپەرستییەکی تێدا بێت. بەڵام شیعرەکەیش ئەو شیعرە جوان و پتەو و گەرموگوڕە نییە. بەڕاستی هەر دیوانەکەیش، بە لامەوە زۆر بەهێز نەبوو.

ڕۆمانە تازەکەی سەلیم بەرەکات: دلشاد، فراسخ الخلود المهجورة، لە پاریس کڕیبووم، لێرە دەستم کرد بە خوێندنەوەی. وەک زۆربەی ڕۆمانەکانی ئەم دوا ساڵانەی سەلیم، زمانێکی هەتا بڵێی جوان وپتەوی تێدا بە کار هێنراوە. هەندێ جاریش هەست دەکەی سەلیم هەر بە مەبەست دەیەوێ کۆمەڵێ دەربڕین و وێنەی سێکسی بترنجێنێتە ناو تێکستەکەیەوە. لەم ڕۆمانەدا ڕووداو زیاترە. ڕۆمانەکای پێشووی، هەندێ جار وات هەست دەکرد، ڕووداوی تێدا نییە. ئەگەر هەشبێ، ڕووداوەکان بە جۆرێ نین کە لە سەرەتاوە تا کۆتایی لە یەک چوارچێوەی لۆگیکیدا یەک بگرنەوە. یا بە شوێن یەکدیدا هاتنیان ئەنجامی گەشەکردنێکی سرشتی و لۆگیکی بێت. لەم ڕۆمانەدا وەک وتم ڕووداو باشتر جێگەی خۆی لە پێکهاتەی تێکستەکەدا کردۆتەوە. سەلیم ئەوەیشی بە لاوە گرنگە لە هەموو ڕۆمانێکدا کورد وەک بوونەوەرێکی سیاسی، لە سەردەمێکی دیاریکراودا، بهێنێتە گۆ و بیبزوێنێت. ئەمە لە لایێکەوە گرنگە بۆ تەئریخاندنی کورد و مەسەلەکەی لە تێکستێکی ئەدەبیدا، کە ڕەنگە بەرگەی هاتوچۆی زەمان بگرێ، بەڵام، لەلایەکی دیکەوە، قەتیسمانی هونەرمەندە لای کەڵەکەبەردێکی سەرەڕێدا، کە ڕەنگە بەشێکی یەکجار بچووکی دیمەن بێت. سەرنجێکی دیکە ئەوەیە کە سەلیم زۆر خۆی بە دنیای ناوەوەی پاڵەوانەکانیەوە خەریک ناکات. کەمجار

دەهێڵێ کەسێک بە تەنیا دابنیشێت و ناوەوەی خۆی بخوێنێتەوە. دەڵێی هەر پێی خۆشە هەمیشە کەسانی ڕۆمانەکەی بڕەتێنێ و لەملاوە بۆ ئەولا ڕاویان بنێت، بۆ ئەوەی دەرفەتی ئەوەیان نەبێت ئاوڕێک لە دنیای دەروون بدەنەوە.

ئیڤۆن ڤێرا Yvonne Vera کچێکی خەڵکی زیمبابڤەیە و لە ئینگلستان دۆکتۆرای لە ئەدەبیاتی ئینگلیزیدا هەیە و چیرۆکنووس و ڕۆماننووسە. ڕۆمانێکی ڤێرام هێنابوو بیخوێنمەوە، بەڵام زۆر ڕاینەکێشام، وازم لە خوێندنەوەی هێنا. بەڵام کتێبێکی دیکەی ڤێرام پێ بوو، ئەگەر لە بیرم مابێ، وا بزانم ناوی Open Spaces بوو. نازانم، دڵنیا نیم، ناوی وا بوو یا جۆرێکی دیکە بوو. ئەمە ئەنتۆلۆگییەکی کورتەچیرۆک بوو، نزیکەی بیست چیرۆک، کە نووسەرانی ژنی وڵاتانی جۆربەجۆری ئافریقا نووسیویانن. لە هەندێ وڵات دوو یا سێ چیرۆکی هەڵبژاردبوو، لە هەندێکیش تەنیا یەک نووسەر. بەشی زۆری نووسەرەکان خەڵکی ناوەڕاست یا خوارووی ئافریقا بوون. بەم پێیە لە وڵاتە عەرەبییەکانی ئافریقاوە تەنیا خانمێکی سوودانی تێدا بوو. لە ناو نووسەرانی وڵاتەکانی دیکەدا یەک دوویەکیان موسڵمان بوون. بەڵام لەم بوارەدا مەسەلە دین و نوێنەرایەتی دینی نەبوو. شتی هاوبەشی ئەم نووسەرانە مەسەلەی ژن بوو، ژنی ئافریقایی. ئەم کتێبە بۆ من چێژێکی یەکجار زۆری هەبوو. ناسینی دەرد و ئازار، هیوا و چاوەڕوانی و ژیانی ژنی ئافریقا، لەپێشدا وەک مرۆڤ و ئەمجاریش وەک ژن و دواتریش وەک ژنی ئافریقایی، ئەزموونێکی پڕ بایەخە. ئاشنابوون لەگەڵ ئەزموونی ژنی ئەو وڵاتانە لایەنێکی مەسەلەکەیە، بەڵام لەوەیش گرنگتر ئەو زمانەیە کە ئەوان مەسەلەی خۆیانی پێ پێشکەش دەکەن. ئامانجی کتێبەکە، بێگومان، بەشێکە لە پرۆژە و بیری فێمینیزم، بەڵام ڕێک بە پێچەوانەی ئەو دیاردە دزێوەوە کە کۆمەڵێ ژنی کورد ناویان ناوە فێمینیزم، ئەمان بە شێوەیەکی زۆر ڕاستگۆیانە و زۆر دڵسۆزانە دێنە پێشەوە و خۆیان و کێشەکانیان پێشکەش دەکەن. ئەو قاووقیژەی فێمینیستی کورد دەیکا، لێرە نە هەیە و نە بە پێویستی دەزانن. ئەمان نەک باسی ژنی ئافریقا دەکەن، بەڵکە خۆیان ژنی ئافریقان و قسە دەکەن. هەندێ لە چیرۆکەکان هێندە کاریگەر بوون کە بە ڕاستی منیان هێنایە گریان. بە چەند فرمێسکێک هاودەردی و تێگەیشتنی خۆمم پێ دەربڕدرا. سەیر ئەوەیە کە بەرهەمی فێمینیستانی کوردم بەرچاو دەکەوێ، هەر دوای چەند دێڕێک بێز لە خوێندنەوەی دەکەم و وا هەست دەکەم ئەم قاووقیژە نە لە پێناوی ژنی کوردایە و نە دەشیەوێ پەیامی مرۆڤێکی زۆرلێکراو و چەوساوە بگەیێنێ. کەچی ئەمان، ژنە نووسەرەکانی ئافریقا، دەنگیان دەنگی مرۆڤە و باسی مرۆڤ دەکەن و بۆ مرۆڤ دەنووسن و دەدوێن.

کتێبێکی دیکە، کە وام دەزانی حەزم لێ دەبێت و دەیخوێنمەوە، ئانتۆلۆگییەکی چیرۆکی چینی بوو. ناوی کتێبەکە شتێک بوو لە بابەتی (سەرۆک ماو حەزی لێ نەدەبوو) و زۆریش گەورە بوو. بەرهەمی ۲۰-۲۵ چیرۆکنووسی چینی کرابووە ئینگلیزی. ئەم بەرهەمانە یا دوای نەمانی قۆناغی (ماویزم) نووسرابوون، یا هەر لە سەردەمی ماو خۆیدا، بەڵام لە دژی کۆمونیزم نووسرابوون. جارێ هەر پێشەکی ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام درێژیی هەندێ لە چیرۆکەکان بوو. چیرۆکی وای تێدا هەبوو نزیکەی ٤٠ تا ٥٠ لاپەڕە. بەڕاستی زۆر زەحمەتە تێکستێکی وا بخوێنیتەوە و باوەڕیش بکەیت ئەمە کورتەچیرۆکە. وا بزانم هەمووی سێ یا چوار چیرۆکم خوێندەوە و ئیتر کتێبەکەم خستە لاوە و وازم لێ هێنا. ئەو چیرۆکانەی خوێندمنەوە لە ڕووی هونەرییەوە زۆر نزم بوون و ناوەڕۆکیشیان زۆر بێتام و ساکار بوو. هەروەک چۆن زۆر لە چیرۆکەکانی سەردەمی ماو تەنیا دروشمی سیاسی و پێداهەڵدانی سیاسەت بوو، ئەمانەیش پێچەوانەی ئەوان، بەڵام هەر بەو شێواز و داڕشتنە. یەکێک لە چیرۆکەکان باسی دوو سەرباز بوو، کە برای یەکدی بوون و لە بەرەیەکی شەڕدا بوون. ئەمانە قەحپەیەکی گوندەکەی خۆیانیان لەگەڵ خۆیان هێناوە. کاتێ مەترسی لێیانەوە نزیک دەبێتەوە، قەحپەکە هانیان دەدات کە بێن بە نۆرە لەگەڵی بنوون، بۆ ئەوەی کۆتاییی ژیانیان خۆش بێت. بێجگە لەوەی باسەکە شتێکی زۆر گەوجانەیە، لە زۆر جێگەدا نووسەر هەوڵ دەدات زمانێکی سێکسی و نزم بە کار ببات. دیارە من لەوە تێ دەگەم کە ساڵانی دوورودرێژی دەمکوتکردن و سانسۆری سیاسی و ئیدیۆلۆگی وا لە نووسەری دژ بکات پێچەوانەی ئەو نرخانە بە ڕاست بزانێ. بەڵام نووسەرێکی هونەرمەند هەرگیز نایەت ئەم باوەڕە دژانەی خۆی لە فۆرم و زمانێکی نزم و ناهونەریدا پێشکەش بکات. ماویزم و کۆمونیزم خۆی لە بنەڕەتدا هونەری لاواز کردبوو. نووسەر و هونەرمەندی دژ دەبوو بۆ ئەوەی بنووسیایە کە نرخ و پلە و پایەی بەرزی ئەو هونەرە سەرلەنوێ دامەزرێنێتەوە، نەک زیاتر تێکی بشکێنێت.

ڕۆژی جومعە ٣٠-١-٢٠٠٤، دوای بەرچاییی خواردن ، دوو سێ جار تەماشای جلک و جانتام کردەوە تا دڵنیا بم هیچم لێ بە جێ نەماوە. بە مێترۆ چووم بۆ مەیدانی سینتاگما. لە وەستگەی پاسەکە برادەران چاوڕێیان دەکردم. دوای تاوێ سوار بووین بۆ فڕگە. لەوێ ویستم جانتاکەم چێک بکەم، بەڵام دیسکی هێڵی سووریا هێشتا نەکرابووەوە. چووین لە قاوەخانەیەک دانیشتین، تا درەنگێ دیسکەکە کرایەوە. ئیتر وردە وردە کاتی خواحافیزی و گەردنئازادی هاتبوو. سوپاسێکی زۆرم کردن و چووم بۆ دەرگای فڕین. بەم جۆرە سەفەری یەکمانگەی یۆنانیش تەواو بوو. ئەگەرچی نەخۆشی بەشێکی باشی لە کیس دام، بەڵام دیسانیش پێم وایە سەفەرێکی خۆش بوو. ئێستا وای دادەنێم کە ئەسینا یەکێکە لەو شارانەی، ئەگەر بۆم هەڵبکەوێ، لە دەرفەتی دیکەدا حەز دەکەم بچمەوە بۆ سەردانی.